

Bijlage 2 bij het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2022 tot vaststelling van het omgevingshandhavingsprogramma, vermeld in artikel 16.2.2 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en artikel 6.1.3 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

BIJLAGEN

Bijlage 1: Gewestelijke handhavingsprioriteiten en bijdrage via individuele handhavingsprioriteiten¹

GEWESTELIJKE PRIORITEIT (1): HANDHAVING VAN DE NORMEN INZAKE DE INSTANDHOUDING VAN BIODIVERSITEIT	
<i>Natuur – waaronder ook bos valt – is in Vlaanderen door de wetgeving beschermd. Natuurinspecteurs kijken erop toe dat die wetgeving correct wordt nageleefd. Het toezicht en de actieve opsporing van milieumisdrijven of -inbreuken richten zich vooral op het Natura 2000-netwerk (Europees beschermd gebied in Vlaanderen), de ruimtelijk kwetsbare gebieden en tenslotte de agrarische gebieden. Een goede naleving van de natuurregelgeving moet er in de eerste plaats voor zorgen dat beschermde vegetaties en soorten en hun leefgebieden in stand worden gehouden. Wanneer de regelgeving toch wordt overtreden, wordt in dat geval via het handhavingsspoor het herstel van de vegetatie of leefgebieden nagestreefd.</i>	
<i>Doel 1.1.: controle op de regelgeving inzake de instandhouding van vegetaties en soorten</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> landbouwsector: controle op de milieubeheerregelgeving, graslanden en KLE, de regelgeving inzake het gebruik van pesticiden beherende overheden: controle op de bepalingen bermbesluit (maaitijdstippen, niet afvoeren maaisel); instandhoudingsplicht; promotie best practices inzake bepalingen bermbesluit en instandhoudingsplicht
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingsbevordering: aangepast lespakket voor landbouwscholen; verstaanbare beelden en aangepaste communicatie over milieubeheerregelgeving, graslanden en KLE + het gebruik van het instrument raadgeving i.v.m. graslanden en KLE, bemesting en gebruik van pesticiden voor de landbouwsector: technische bijstand voor de beherende overheden nalevingstoezicht: aangekondigde controles op beherende overheden
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ANB
<i>Doel 1.2.: herstel van vegetaties en leefgebieden</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> landbouwsector: nazicht op potentieel gescheurde graslanden op basis van early warning systeem (remote sensing); ontwikkeling proof of concept (POC) voor een early warning systeem voor het verdwijnen van kleine

¹ De strategie 'herstel en bestraffing' wordt, waar passend, ingezet (zie SD1 OD3), maar uiteraard steeds na toepassing van de strategie van nalevingstoezicht; er werd voor gekozen om dit niet telkens aan te geven in de tabellen van bijlage 1

	<p>landschapselementen; opzetten proeftraject om na te gaan of de POC digitale detectie van ontgraving bij kan dragen aan een doelmatige handhaving van kleine landschapselementen</p> <ul style="list-style-type: none"> • aanvragers vergunningen en machtigingen (divers o.a. burgers, landbouwers, ...): controle op de correcte naleving van een kapmachtiging of omgevingsvergunning voor vegetatiewijziging; controle op de naleving van het verbod op vegetatiewijziging van bepaalde vegetaties; nazicht op de uitvoering van compenserende ontbossingen • bijzondere veldwachters, landbouwers, gemotoriseerde recreanten, grondeigenaars, internet-handelaars, jagers (incl. stropers), organisatoren van (recreatieve) evenementen (informele groepen), overheden, paardenhouders, tuincentra en vogelhouders: controle na meldingen van eventuele overtredingen
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles op potentieel gescheurde landschappen • onderzoek: naar remote sensing voor early warning verdwijnen KLE en inzake proeftraject digitale detectie ontgraving • nalevingstoezicht: controles op vraag van vergunningverlenende instanties • nalevingstoezicht: behandelen van meldingen van overtredingen
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen met voor controles op vraag van vergunningverlenende instanties op compenserende ontbossingen niet in woon- en industriegebieden en voor het behandelen van meldingen van overtredingen door diverse doelgroepen in hoofdzaak in Speciale beschermingszones (SBZ) en ruimtelijk kwetsbaar gebied (RKG)
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • ANB
Doel 1.3.: instandhouding van soorten	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • jagers (incl. stropers): controle op de jacht op wild (stroperij, uitzetten van wild, ...); het aanleggen van niet gemelde of niet-conforme voederplaatsen; uitzetten van everzwijnen • jagers, bijzondere veldwachters, duivenmelkers, private eigenaren: controle op het illegaal doden van beschermde soorten • burgers en georganiseerde criminaliteit: aanpak van illegale vogelvangst in de periode september tot april • dierenwinkels en handelaars op vogelbeurzen en -markten: aanpak van illegale vogelhandel • sector van de vogelhouderij: aanpak van illegale vogelvangst • vissers: controle pop illegale visvangst; vergunningsplicht fuikvisserij, illegale fuiken, recreatieve visserij met hengel; illegale palingfuiken, snoekbaarsstroperij; bezit visverlof en visserijwetgeving bij recreatieve hengelaars
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles, met een verhoogd toezicht n.a.v. meldingen
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen, en specifiek voor de bescherming van wolven in Limburgs wolvengebied en specifiek voor illegale visvangst in het Schelde-estuarium (vergunningsplicht fuikvisserij, illegale fuiken, recreatieve visserij met hengel) en in de relevante inspectieregio's (illegale palingfuiken, snoekbaarsstroperij)
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • ANB

Doel 1.4.: vrijwaren traceerbaarheid genetisch materiaal

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> gebruikers van genetisch materiaal: opmaak inspectieplan ABS-verordening + operationalisering controleapparaat na aanwerving 2 VTE conform advies IF
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> voorbereiding nalevingstoezicht: administratieve controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ANB

Doel 1.5.: versterken van natuurlijke habitats

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> landbouwsector: controle op de naleving van de voorwaarden van een afgesloten beheerovereenkomsten
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> VLM

Doel 1.6.: beschermen kwetsbare gebieden natuur

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> landbouwsector: controle op het bemestingsbeperking of -verbod
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> percelen gelegen in natuur- en bosgebieden
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> VLM

GEWESTELIJKE PRIORITEIT (2):**HANDHAVING VAN DE NORMEN INZAKE DE REDUCTIE VAN DE EMISSIES VAN BROEIKASGASSEN**

Van alle broeikasgassen die de mens uitstoot, is koolstofdioxide (CO₂) het belangrijkste. Ruim de helft van het versterkte broeikaseffect wordt veroorzaakt door CO₂. Aan de bron ligt het gebruik van fossiele brandstoffen. Fluorgassen zijn de sterkste broeikasgassen op aarde: ze kunnen duizenden keren zoveel opwarming veroorzaken als CO₂. Bekende fluorgassen zijn HFK's en PFK's die kunnen voorkomen in onder meer koelinstallaties. In het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEK) 2021-2030 wordt toezicht en handhaving als actie voorzien om de uitstoot van gefluoreerde ozonafbrekende stoffen en broeikasgassen (F-gassen) te verminderen, dit naast het responsabiliseren van specifieke doelgroepen. Het VEK 2021-2030 vermeldt dienaangaande de volgende actie: 'Versnellen vernieuwingsgraad en optimalisatie van de instellingen van bestaande verwarmingsketels op aardgas en stookolie door sensibilisering en handhaving'.

Doel 2.1.: verminderen van illegale emissies van F-gassen

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> klasse 1-inrichtingen: controle op de uitbatingsvoorwaarden koelinstallaties/airco's distributiesector (retailsector, vnl. grootwarenhuizen), grote horecaketens: controle op het beheer en onderhoud + gebruik F-gassen in koelinstallaties gecertificeerde koeltechnische firma's: controle op het gebruik en afvoer van F-gassen + erkenning (werking en kwaliteit); uitbatingsvoorwaarden VLAREM/VLAREL
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles; voor gecertificeerde koeltechnische firma's: zowel geplande als reactieve controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH en VEKA

Doel 2.2.: verminderen van illegale emissies van CO₂	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • huiseigenaars: controle op de onderhoudsplichten en conformiteit met rendementseisen voor verwarmingsketels op aardgas en stookolie • lokale besturen: opmaak van een kader voor handhaving onderhoudsplichten en rendementseisen van verwarmingsketels op aardgas en stookolie
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingsbevordering: sensibiliseren en communicatie via woningpas; ondersteuning van lokale handhavers
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • VEKA

**GEWESTELIJKE PRIORITEIT (3):
HANDHAVING VAN DE NORMEN INZAKE STIKSTOF**

In beschermde natuurgebieden (Natura 2000) moet de stikstofdepositie verminderen. Te veel stikstofdepositie bedreigt de biodiversiteit. De regelgeving is er op gericht om nutriëntenverliezen naar grondwater en oppervlaktewater zo veel mogelijk tegen te gaan. Stikstofhoudende materiaalstromen worden nauwlettend gevolgd, zowel tijdens de productie als bij transport. Een doorgedreven registratie moet toelaten illegale stikstofverliezen te traceren.

Doel 3.1.: verminderen van illegale N-emissies naar de lucht

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • landbouw: naleving van de regelgeving inzake de voorwaarden voor de constructie en werking van biologische en chemische luchtwassers, van PAS-lijst-technieken en van stalsystemen; mestopslag; mestopbrenging • mestverwerking: controle op de werking mestverwerkingsinstallaties • industrie en energieproductie: controles op de naleving van de emissiegrenswaarden geleide emissies van NO_x en NH₃ naar de lucht
Strategie/Instrument*	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles, emissiemetingen
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH en VLM

Doel 3.2.: verminderen van illegale N-emissies naar grondwater en oppervlaktewater

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • landbouw: naleving van de regels inzake onrechtmatige lozingen mest-, pers- en silosappen en andere nutriëntrijke verliezen; mestopslag; registratie kunstmeststoffen; bemestingsnormen; mestopslag;; incidentele of moedwillige lozingen van zeer vervuilende silo- of erfsappen • mestverwerkers: controle op mestopslag; lekken van silo(sappen) en verontreinigd hemelwater • burgers, exploitanten en lokale besturen: controle op grondbewerkingen in 1 m - zone van waterlopen en -wegen • industrie: voldoen aan de lozingsvoorwaarden voor N
-----------------	--

Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles; controle na melding; routinecontroles + monsternamen/analyse nalevingsbevordering: sensibiliseren landbouwsector
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH, VLM en VMM

Doel 3.3.: vrijwaren traceerbaarheid van N

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> landbouw: opvolging van stromen (opgevangen N in luchtwassers); registratie aangekochte en gebruikte kunstmeststoffen; registratie van het transport; samenstelling mest erkende mestvervoerders: registratie van het transport; samenstelling mest
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controle; controle via staalname/analyse
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> VLM

GEWESTELIJKE PRIORITEIT (4): DE AANPAK VAN DE DROOGTEPROBLEMATIEK

Als gevolg van de aanhoudende droogteperiodes tijdens de afgelopen vier jaren kwam de grondwaterproblematiek en de daaraan gekoppelde noodzaak tot rationeel (grond)watergebruik en de handhaafbaarheid ervan extra onder de publieke aandacht. De handhaving op het nog toegelaten gebruik van grondwater is noodzakelijk om het gevoerde beleid mee in de realiteit om te zetten, zoals ook specifiek vermeld in de in 2020 gelanceerde Blue Deal van de Vlaamse Regering in de strijd tegen droogte en waterschaarste. Daarnaast zijn er in het maatregelenprogramma bij de stroomgebiedsbeheerplannen specifieke prioriteiten gesteld voor de handhaving in het kader van het integraal waterbeleid, waaronder de noodzaak voor controle op (illegale) grondwaterwinningen en boorbedrijven.

Doel 4.1. tegengaan van illegale boringen en grondwaterwinning en gebruik van grondwater traceren

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> boorbedrijven: controle op de erkenningsvoorwaarden boorbedrijven, aanleg van boringen exploitanten: controle op de exploitatie van grondwaterwinningen alle actoren in het bouwgebieden: ingebruikname meldpunt boringen erkende boorbedrijven discipline bemalingen: controle op het gebruikte boormateriaal bronbemalers en alle actoren in het bouwgebieden: implementatie van het actieplan Compliance Promotion Bronbemalingen inspectiediensten in EU: focus op regelgeving en op inspectietechnieken en -methodieken
-----------------	---

Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles bij boorbedrijven en exploitanten en specifiek bij boorbedrijven zowel desktopcontroles als controles ter plaatse bij boringen op het terrein nalevingsbevordering: transparante communicatie door ingebruikname meldpunt boringen onderzoek: onderzoek implementatie GPS-tracering op boormateriaal nalevingsbevordering: uitvoering actieplan Compliance Promotion Bronbemalingen via inzet van voorlichting en vorming, technische bijstand, transparante communicatie en nalevingsprikkels kennisuitwisseling en netwerken: afstemming met andere lidstaten, gezamenlijke controles, inventarisatie goede praktijken
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen specifiek voor de actie voor inspectiediensten EU: Vlaanderen + grondgebied van andere lidstaten EU en van waar organisaties uit andere landen die zich op EU-regelgeving aligneren, bevoegd zijn
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH, VMM, VPO, GOP, VLM en specifiek voor de uitvoering van het actieplan Compliance Promotion Bronbemalingen de volgende extra actoren: BJO en de bedrijfsfederaties VCB en BVBB inspectiediensten in EU en organisaties uit andere landen die zich op EU-regelgeving aligneren
<i>Doel 4.2. duurzaam grondwatergebruik</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> exploitanten: exploitatie van beregeningsinstallaties
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> exploitanten
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH
<i>Doel 4.3. tegengaan van verdroging in speciale beschermingszones</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> burgers, exploitanten: testcase om niet-vergunde drainages in beeld te brengen
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: onderzoek
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> ruimtelijk kwetsbare gebieden binnen SBZ
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ANB en VMM
<i>Doel 4.4. tegengaan van illegale oppervlaktewateronttrekking en gebruik van oppervlaktewater traceren</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> burgers en exploitanten: controle op illegale wateronttrekkingen uit oppervlaktewater
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen, in en rond onbevaarbare waterlopen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> VMM

**GEWESTELIJKE PRIORITEIT (5):
HANDHAVING IN FUNCTIE VAN EEN DUURZAAM BEHEER VAN MATERIAALKRINGLOPEN EN
AFVALSTOFFEN**

Onze economie moet meer en meer evolueren naar een circulaire economie. Afvalstoffen kunnen het einde-afvalstatuut bereiken en opnieuw grondstoffen worden. Dit vereist een duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen opdat schade aan de omgeving wordt voorkomen. Een van de basisprincipes van het afvalstoffen- en materialenbeleid in Vlaanderen is een selectieve inzameling aan de bron. Dit is een belangrijke voorwaarde om te komen tot hoogwaardige materiaalrecyclage. Elke schakel in de keten speelt hierin een belangrijke rol, gaande van de afvalstoffenproducent, over de inzamelaar, de vervoerder en de sorteerder tot de (eind)verwerker. De focus van toezicht en handhaving ligt daarom op een duurzame exploitatie waarbij afval zo veel mogelijk wordt voorkomen/beperkt, op een duurzame inzameling, sortering en verwerking van materialen, op hergebruik van materialen en op de traceerbaarheid van materiaalstromen.

Doel 5.1.: duurzame exploitatie, verwerking en hergebruik van materialen

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> exploitanten: controle op naleving voorwaarden vergunning + voorwaarden verwerking en hergebruik bij afval, bodem en grondstoffen
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles op gebruiksvoorwaarden en via staalnames en analyses
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH en OVAM

Doel 5.2.: duurzame inzameling, sortering en verwerking van materialen

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> recyclageparken en sorteerbeijven: controle op de selectieve inzameling, gepaste sortering en verwerking van asbestafval en van bouw- en sloopafval bedrijven, inzamelaars en overslag- en sorteercentra: controle op de selectieve inzameling, gepaste sortering en verwerking bedrijfs(rest)afval eindverwerkers (o.a. verbrandingsovens en stortplaatsen): controle op de selectieve inzameling, gepaste sortering en verwerking afval
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH

Doel 5.3.: duurzame verwerking van afval bewaken (met inbegrip van vrijwaren traceerbaarheid)

Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> biogasinstallaties en composteerinstallaties: controle op de verwerkingsprocessen en verwerkte materialen afvalverwerkers: controle op het wegtransport van afvalstromen; verwerking van afvalstoffen
-----------------	--

Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles, en bij biogasinstallaties controles via staalnames en analyses
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH

<i>Doel 5.4.: traceerbaarheid afvalstromen vrijwaren (met inbegrip bewaken duurzame verwerking)</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> producenten, logistieke bedrijven, verwerkers en recyclagebedrijven: controle op kunststofpelletverlies afvaltransportsector: controle op wegtransport van afvalstromen; grensoverschrijdende afvalstromen, in het bijzonder uitvoer van afvalstoffen (o.a. tweedehandsvoertuigen) via zeehavens; uitvoering van EVOA actieplan met risicobeoordeling (oliehoudend afval, chemisch afval, AEEA, metaalafval, bodem, kunststofafval, ...) rederijen: opvolging van meldingen van uitvoer, doorvoer en invoer van schepen waarvoor indicaties zijn dat deze schepen overgebracht worden naar de sloop (te slopen schip = afval) burgers en bedrijven: controle op het achterlaten van zwerfvuil en sluikestorten + onderzoek op aanwijzing van sluikestorten (= reactief)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles, en specifiek voor rederijen: monitoring n.a.v. meldingen + controles, en, inzake achterlaten van zwerfvuil en sluikestorten in gebieden van ANB: controle via betrapting
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen, en meer specifiek de zeehavens voor grensoverschrijdende uitvoer van afvalstoffen en voor controles op de rederijen Vlaanderen voor het achterlaten van zwerfvuil en meer specifiek in en langs waterlopen, op en naast de waterwegen, langs de openbare wegen en hun aanhorigheden en in gebieden van ANB; inzake onderzoek op aanwijzing van sluikestorten: in de gebieden van ANB en in om hun natuurwaarde relevante ruimtelijk kwetsbare gebieden
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH, OVAM, VMM, DVW, AWV en ANB
<i>Doel 5.5.: traceerbaarheid van afvalstromen vrijwaren en duurzame verwerking van afval bewaken</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> rederijen: controle op statuut afgegeven scheepsbrandstof (afvalstof of niet?) bij melding van debunkeringen (afgifte van scheepsbrandstoffen wanneer een zeeschip een haven aandoet) burgers en bedrijven: nazicht op uitvoer buiten de EU van voertuigen, matrassen en kunststoffen (aspect kennisgeving/registratie) en van stromen afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA) (aspecten kennisgeving/registratie + rapporteringplicht)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles, en meer specifiek: bij rederijen: monitoring n.a.v. meldingen + controles; bij uitvoer buiten de EU: administratieve controle ter ondersteuning van de bevoegde handhavingsinstantie
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen, en meer specifiek de zeehavens voor controles op de rederijen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH, ANB en OVAM

<i>Doel 5.6.: zicht krijgen op de volledige kringloop van aanvaardingsplichtige stromen en duurzame verwerking afval bewaken</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> burgers en bedrijven: controle op de aanvaardingsplicht, zowel opwaarts het zoeken naar producenten als neerwaarts de inzameling, sortering en verwerking en rapportering
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM
<i>Doel 5.7.: verminderen van bedrijfsrestafval en duurzame verwerking afval bewaken</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> bedrijven: controle op het sorteergedrag, inzameling bedrijfsrestafval recyclageparken: controle op het sorteren grofvuil lokale en bovenlokale toezichthouders: ondersteuning
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingsbevordering: voorlichting en vorming; technische bijstand; beschikbaar stellen van checklists/standaarddocumenten
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM en HH
<i>Doel 5.8.: traceerbaarheid van asbest vrijwaren; duurzame verwerking asbest bewaken; inventariseren, beheersen en wegnemen van risicovolle asbestmaterialen in gebouwen; omgaan met asbestmaterialen</i>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> lokale en bovenlokale toezichthouders: controle op de asbestveilige verwijdering waarborgen; concrete bepalingen als handvaten om procesverbaal op te stellen inzake asbest lokale en bovenlokale toezichthouders en toezichthouders van HH: asbestincidenten; asbestinventarisatie gebouweigenaars: asbestveilige gebouwen
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingsbevordering: inzake asbestveilige verwijdering: het faciliteren en mogelijk maken van reactieve handhaving door de lokale toezichthouders en de organisatie van frequente opleidingen; inzake handvaten voor PV: heldere regelgeving en technische bijstand; inzake asbestincidenten: opstellen/verspreiden van leidraden; inzake asbestinventarisatie: ontsluiten asbestinventarisatiebank; inzake asbestveilige gebouwen: nudging via toekomstig asbestattest en preventie en sensibilisering
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM

GEWESTELIJKE PRIORITEIT (6): HET DOEN NALEVEN VAN DE EMISSIE- EN KWALITEITSNORMEN VOOR GEVAARLIJKE EN BIOACCUMULEERBARE STOFFEN IN WATER, LUCHT EN BODEM	
<i>Gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen kunnen een negatieve impact op onze gezondheid hebben. De verspreiding van dergelijke stoffen naar water, lucht en bodem wordt beperkt via verbodsbepalingen op hun gebruik en door het opleggen van emissie- en kwaliteitsnormen via regelgeving en zelfcontroleverplichtingen. Niet voor alle gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen konden al normen bepaald worden en over de aanwezigheid van dergelijke stoffen in allerlei materialenstromen en in water, lucht en bodem is nog verder onderzoek nodig. Preventie van verontreiniging is belangrijk o.a. door het laten naleven van de verplichtingen tot het onmiddellijk saneren van nieuwe bodemverontreiniging en het tegengaan van de verspreiding van bestaande bodemverontreiniging naar bodem, grondwater of andere milieucompartimenten.</i>	
Doel 6.1.: verminderen van illegale emissies naar de lucht	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • klasse 1-bedrijven inclusief RIE-bedrijven: nazicht op de zelfcontroleverplichtingen inzake geleide emissies van gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen naar de lucht; emissiegrenswaarden geleide emissies van gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen naar de lucht; diffuse emissies naar de lucht van specifieke stoffen (bv. (zware) metalen, dioxines en dioxine-achtige PCB's, fijn stof) en VOS
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles, en specifiek bij toetsing aan de emissiegrenswaarden via staalnames en analyses; voor RIE-bedrijven gebeuren deze controles i.k.v. het RIE-inspectieprogramma
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH
Doel 6.2.: verminderen van illegale emissies naar het oppervlaktewater	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • klasse 1-bedrijven inclusief RIE-bedrijven: controle op de exploitatievoorwaarden m.b.t. bedrijfsafvalwater, koelwater en verontreinigd hemelwater bij lozingen van gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen naar het water; lozingsvoorwaarden en zelfcontroleverplichtingen van de omgevingsvergunning bij lozingen van gevaarlijke en bioaccumuleerbare stoffen naar het water • exploitanten: nazicht bij gemelde gevallen van incidentele verontreiniging van oppervlaktewater; vermoeden van een incidentele of moedwillige lozing buiten vergunningsvoorwaarden; accidentele en structurele lozingen en vormen van waterverontreiniging (puntlozingen en verspreide lozingen)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles via staalnames en analyses; voor RIE-bedrijven gebeuren deze controles i.k.v. het RIE-inspectieprogramma • nalevingstoezicht: controles bij meldingen van incidentele verontreiniging van oppervlaktewater en vaststellingen via metingen bij vermoeden van incidentele of moedwillige lozingen, telkens gevolgd door het informeren van de bevoegde handhavingsinstantie; daarnaast controles op accidentele en structurele lozingen en vormen van waterverontreiniging (zowel puntlozingen als verspreide lozingen)
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> • Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH, VMM en DVW

Doel 6.3.: naleven van de zelfstandige verplichting tot het saneren van nieuwe bodemverontreiniging	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> alle partijen met een nieuwe bodemverontreiniging (particulieren, bedrijven, besturen, ...): remediëring bodemverontreiniging
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingsbevordering: communicatie bij de opslag van gevaarlijke stoffen, bekend maken van regeling schadegevallen nalevingstoezicht: controles op bestaande dossiers en opvolging schaderegeling gevolgd door handhaving
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM
Doel 6.4.: vermijden van de verspreiding van bestaande (bodem)verontreiniging	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> bouwheren met grondverzet: opvolging van de regeling grondverzet (voorwaarden gebruikseisen voor vrijkomende bodemmateriële, traceerbaarheidsprocedure)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM
Doel 6.5.: beperken van de risico's van het gebruik van chemische stoffen	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> producenten chemische stoffen: controle op de bepalingen REACH-verordening (registratieplicht; autorisatievoorschriften voor zeer zorgwekkende stoffen; voorschriften voor stoffen die als reactie-intermediëren zijn geregistreerd, op het raakvlak tussen REACH en de afvalstoffen- en materialenwetgeving)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH
Doel 6.6.: de impact in kaart brengen van zorgwekkende stoffen in afvalstromen. Indien de impact te groot is een gepaste remediëring voorstellen	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> afvalverwerkingsindustrie, beroepsfederaties van producenten, handhavingsactoren, andere overheden: uitvoeren van het project zorgwekkende stoffen in afvalstromen met o.a. standpuntbepaling m.b.t. de spanning tussen circulaire economie/recyclage/ontgifting versus verwijdering van afvalstoffen; capten beschikbare informatie over zorgwekkende stoffen in afvalstoffen; debat voeren over het spanningsveld tussen circulaire economie en ontgifting van afvalstromen. Het opmaken van een OVAM standpunt; inzicht bekomen in de aanwezigheid van zorgwekkende stoffen (waaronder PFAS) in een selectie van afvalstromen (inclusief het inputmateriaal voor bodemverbeterende middelen/meststoffen) via een analysecampagne; aanbevelingen opstellen voor de afvalsector i.v.m. omgang met zorgwekkende stoffen in afvalstromen; opname generieke/specifieke bepalingen in Vlarema

Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingsbevordering: gegevens verzamelen en analyseren, overleg, standpunt, eventueel wetgeving
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> OVAM
<p>Doel 6.7.: toezien op de bedrijfsinterne milieuzorgplicht teneinde een hoog beschermingsniveau na te streven</p>	
Doelgroep/Focus	<ul style="list-style-type: none"> klasse 1-bedrijven inclusief RIE-bedrijven: controle op de bedrijfsinterne milieuzorgplicht (DABM titel III)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles
Gebied	<ul style="list-style-type: none"> Vlaanderen
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH

<p>GEWESTELIJKE PRIORITEIT (7): HANDHAVING INZAKE HET BEHOUD EN HERSTEL VAN DE GOEDE RUIMTELIJKE ORDENING</p>	
<p><i>Het vrijwaren van de goede ruimtelijke ordening is een permanente opgave en draagt bij tot het realiseren van een kwaliteitsvolle omgeving waarin op een duurzame wijze gebruik wordt gemaakt van de beschikbare ruimte. Vanuit handhaving ligt de focus op het doen naleven van de regelgeving inzake het vrijwaren van gebiedsbestemmingen, de leefbaarheid van het omliggende gebied en het vermijden van bijkomende belasting op het milieu en het vrijwaren van de open ruimte tegen illegale en onvergunde activiteiten.</i></p>	
<p>Doel 7.1.: handhaving inzake het vrijwaren van gebiedsbestemmingen</p>	
Gebied/Focus	<ul style="list-style-type: none"> agrarische gebieden in de ruime zin: controle op illegale zonevreemde activiteiten en constructies alle gebieden met uitzondering van woon-en industriegebied: controle op illegale zonevreemde functiewijzigingen
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> nalevingstoezicht: controles n.a.v. klachten of meldingen, proactief optreden in bepaalde gebieden nalevingstoezicht: controles n.a.v. Vlaamse weigering (in beroep) van een omgevingsvergunning
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> zonevreemde residenten, eigenaars of huurders grond, bedrijven eigenaars, bewoners, bedrijven
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> HH

Doel 7.2.: handhaving inzake de bescherming en realisatie van bufferzones	
Gebied/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • agrarische gebieden in de ruime zin, dagrecreatiegebieden, industriegebied in de ruime zin en KMO-zones: controles inzake groenschermen en buffering
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles vergunningen
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> • landbouwbedrijven, eigenaars/huurders gebouw/bedrijf en/of grond
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH
Doel 7.3.: handhaving inzake milieu-overlast	
Gebied/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • agrarisch gebied in de ruime zin, industriegebied in de ruime zin en KMO-zones: controles op ruimtelijke schendingen bij klasse 1-inrichtingen die een milieuschending faciliteren • alle gebieden: controle op de naleving van de afstandsregels in (bv. inzake Natura 2000-gebieden , bij ingedeelde inrichtingen of inzake Seveso-bedrijven) • dagrecreatiegebieden met grote openruimtegebieden die bosrijk zijn en/of waarin grote waterpartijen zijn gelegen: controle op schendingen met ernstige plaatselijke ruimtelijke impact
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles n.a.v. klachten of meldingen, proactief optreden in bepaalde gebieden • nalevingstoezicht: controles n.a.v. Vlaamse weigering vergunning (in beroep) m.b.t. de afstandsregels
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> • landbouwbedrijven, inrichtingen klasse 1 • ingedeelde inrichtingen of activiteiten • eigenaars en huurders
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH
Doel 7.4.: handhaving inzake verhardingen of reliëfwijzigingen	
Gebied/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijk Kwetsbare Gebieden (art. 1.1.2. VCRO) en WORG, effectief overstromingsgevoelige gebieden en mogelijk overstromingsgevoelige gebieden, niet-aangesneden WORG, agrarische gebieden in de ruime zin: controles op illegale verhardingen, reliëfwijzigingen, en functiewijzigingen • agrarische gebieden in de ruime zin: controles op projecten met een oppervlakte van meer dan 1000 m² • woonuitbreidingsgebieden, ruimtelijk kwetsbare gebieden, signaalgebieden met bouwvrije opgave, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden: controles op nieuwe projecten met een oppervlakte van meer dan 1000 m² • alle gebieden: controles bij projecten met watertoets

	<ul style="list-style-type: none"> • alle gebieden: controles bij projecten waarvoor een openbaar onderzoek is vereist met een oppervlakte van meer dan 10.000 m² (inclusief reliëfwijzigingen)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles n.a.v. klachten of meldingen, proactief optreden in bepaalde gebieden • nalevingstoezicht: controles n.a.v. Vlaamse weigering vergunning (in beroep)
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> • gebruikers van Ruimtelijk Kwetsbaar Gebied en van WORG gebied • eigenaars, bewoners, bedrijven • opdrachtgevers, architecten, aannemers
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH
<i>Doel 7.5.: handhaving inzake de illegale verwijdering van groenelementen of ontbossing</i>	
Gebied/Focus	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijk Kwetsbare Gebieden (art. 1.1.2. VCRO) en WORG, effectief overstromingsgevoelige gebieden en mogelijk overstromingsgevoelige gebieden, niet-aangesneden WORG, agrarische gebieden in de ruime zin: controles op illegale ontbossing • woongebieden in de ruime zin: controles op het illegaal verdwijnen van groenelementen bij ruimtelijke ontwikkelingen in steden en dorpen (illegale kap en rooien van bomen, verdwijnen groenstroken, ...)
Strategie/Instrument	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingstoezicht: controles n.a.v. klachten of meldingen, proactief optreden in bepaalde gebieden • nalevingsbevordering + nalevingstoezicht: intergemeentelijke samenwerking opzetten + controles n.a.v. klachten of meldingen
Doelgroep	<ul style="list-style-type: none"> • gebruikers van Ruimtelijk Kwetsbaar Gebied en van WORG gebied • gebruikers van woongebieden, overheden
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • HH

Bijlage 2: De methodologie voor macro-risicoanalyse

De **methodologie voor geïntegreerde benadering van risico's (macro-risicoanalyse)** werkt op twee niveaus: **vanuit basisgegevens over plichten, impact en gedrag die berekend en gecombineerd worden** en daarnaast ook **vanuit verschillende bredere perspectieven op een hoger abstractieniveau** zoals de **doelstellingen van het Vlaams en Europees omgevingsbeleid**, verplichte handhabingsbepalingen (via Europese regelgeving), de algemene status van het milieu (cfr. MIRA-rapporten), gezondheidseffecten door milieuproblemen¹, ...

Vanuit basisgegevens over plichten, impact en gedrag

De ontwikkelde methodologie op niveau van basisgegevens vertrekt van de opmaak van een **plichtanalyse** die, voor elk van de regelgevingen waarvoor de omgevingshandhaving bevoegd is, een overzicht geeft van alle handhavingstaken, de belangrijkste doelgroepen definieert en een lijst aan risico's (bij niet-handhaving) formuleert (startlijst). Een gecombineerde **impact- en gedragsanalyse**, waarin de cumulatieve milieudruk over de verschillende thema's heen in functie van gebieden en sectoren wordt beschouwd, geeft dan verder zicht op de meest prioritaire risico-doelgroep-gebied problematieken voor handhaving.

De methodiek van risicoanalyse gaat er van uit dat de grootste risico's voor de omgeving bepaald worden door 'dat wat' de grootste impact heeft en 'dat wat' de grootste kans heeft dat het optreedt, en in het bijzonder door de combinatie er van. Risicoanalyses resulteren in gecombineerde '**impact x kans = risico**' rangschikkingen waar risico's worden afgewogen. Dit leidt tot een **lijst van handhavingsprioriteiten voor de grootste risico's**, afgetoet op basis van wat als haalbaar wordt ingeschat. Deze werkwijze biedt de opportuniteit om de impact van de prioriteiten helder en expliciet te duiden en te communiceren naar de Vlaamse Regering. Het niveau van **risico-acceptatie** t.o.v. nultolerantie moet daarbij in balans zijn met hetgeen politiek en maatschappelijk aanvaardbaar is.

De **methodiek van risicoanalyse** bestaat uit **drie componenten** op basis waarvan de handhavingsprioriteiten via specifieke, onderliggende, criteria worden bepaald:

- een inhoudelijke component (startlijst met inhoudelijke risico's): de startlijst wordt opgesteld op basis van de regelgeving via een **plichtanalyse**

¹ In de aanbevelingen van de PFOS Commissie (Verslag namens de Onderzoekscommissie FOS/PFAS ingediend op 28 maart 2022, Parl.St. VI.Parl.. 844 (2021-2022)) wordt meermaals gewezen op de cumulatieve impact op de milieugebruiksruimte en op de gezondheidsgebruiksruimte (p. 41, p. 51) en op de uitbouw van een beleidsdomeinoverschrijdende kennishub Omgeving en Gezondheid (p.54).

- een impact component bestaande uit (1) de impact op de omgeving (grootte emissies, biodiversiteitsverlies, gezondheid, ...) en (2) een gebiedsgerichte component (kwetsbare locaties, ...) en beoordeeld via een **impactanalyse**
- een kans component bestaande uit (1) het nalevingsgedrag van een overtreder of specifieke sector als resultaat van een **gedragsanalyse** en (2) een inschatting van hoe vaak een betekenisvolle impact bij het niet naleven van de regelgeving zich kan voordoen

Vaak is er ook nog een **vierde component** bepalend voor de prioritering, zeker voor de materie 'ruimtelijke ordening', waarbij ook rekening wordt gehouden met het recente karakter van een overtreding².

Vanuit een breder perspectief

Het belangrijkste risico vanuit een breder perspectief is een onvoldoende **aansluiting van de gewestelijke handhavingsprioriteiten op de keuzes van het omgevingsbeleid**. De doorvertaling van de doelstellingen van het Omgevingsbeleid naar gewestelijke handhavingsprioriteiten is daarom een cruciaal element in de macro-risicoanalyse. Met de methodologie voor macro-risicoanalyse wordt **in de toekomst een meer geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling** beoogd met gewestelijke handhavingsprioriteiten die **afgestemd zijn op het overkoepelend omgevingsbeleid** en **sturend** zijn voor het gewestelijk handhavingsbeleid en voor de individuele prioriteiten van de handhavingsactoren³.

In functie van de beoogde **geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijke niveau** is het van belang dat

- de handhavingsactoren **samenwerken en insteek geven** voor de macro-risicoanalyse **zowel op het vlak van basisgegevens over plichten, impact en gedrag als voor de verschillende bredere perspectieven op een hoger abstractieniveau**, o.a. voor de aansluiting op het omgevingsbeleid;
- de handhavingsactoren **bijdragen aan een optimale werking van een geïntegreerde beleidscyclus**:
 - Het huidig omgevingsbeleid krijgt voornamelijk invulling vanuit de verschillende inhoudelijke thema's. Voor de doorvertaling van de doelstellingen van het omgevingsbeleid naar handhavingsprioriteiten, is het van belang dat het beleid qua invulling zo volledig mogelijk is. Zo wordt aanbevolen om het beleid inzake milieuhygiëne meer geïntegreerd over de verschillende thema's heen te ontwikkelen, een verdere integratie van de onderzoeksinitiatieven door te voeren en een proactieve alignering tussen onderzoek en beleid te realiseren⁴. Hoe meer geïntegreerd het

² Wat de beoordeling van het recente karakter betreft zie SD2, OD4, 5de alinea.

³ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 2.

⁴ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 1.

milieuhygiënebeleid is, hoe meer geïntegreerd ook het milieuhygiënehandhavingsbeleid kan zijn. Er wordt hiertoe een entiteitsoverschrijdende coördinatie opgezet⁵. **De entiteitsoverschrijdende coördinatie inzake het omgevingsbeleid en het omgevingshandhavingsbeleid wordt in één hand gelegd, teneinde een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau te bekomen, zowel over de thema's en sectoren heen, als qua aansluiting van beleid en handhaving op elkaar.**

- In de opstap naar een meer geïntegreerd omgevings- en -handhavingsbeleid, wordt daarnaast aanbevolen om meer aandacht te hebben voor de cumulatieve milieudruk over de thema's en gevaarlijke stoffen heen in functie van gebieden of sectoren en voor de milieudraagkracht van een regio of gebied⁶. **De doorstroming van relevante beleidsinformatie rond een specifieke regio of sector vanuit de handhavingsvaststellingen o.a. naar vergunningsverlenende overheden, die hiermee kunnen rekening houden bij de actualisatie van de omgevingsvergunning en de gerelateerde vergunningsvoorwaarden, is hierbij een aandachtspunt⁷.** De handhavingsactoren **zorgen ervoor dat er een goede doorstroming van relevante informatie rond een specifieke regio of sector vanuit de handhavingsvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid is.**
- De beleidscyclus werkt beter naarmate de regelgeving en ook de individuele omgevingsvergunningen, als verlengstuk van de regelgeving, steeds actueel zijn, aangezien deze de basis vormen voor toezicht en handhaving. Dit vereist een tijdige doorvertaling van de BREF- en BBT-studies naar regelgeving⁸ om te vermijden dat de VLAREM-regelgeving niet aangepast is aan de laatst geldende normeringen én een sterke adviesverlening⁹ die beleidsmatige prioriteiten en recente normeringen doorvertaalt naar concrete adviezen in individuele omgevingsvergunningen. **Algemeen is het hierbij van belang dat relevante informatie en vaststellingen vanuit de handhaving nog meer hun weg vinden naar het beleid en omgekeerd dat gegevens vanuit onderzoek en beleid benut worden voor prioritering inzake handhaving.** De regelgeving, de verordeningen en de voorwaarden in vergunningen komen soms nog tot stand zonder handhaafbaarheidstoets. De wisselwerking tussen de handhavingsuitvoering en het omgevingsbeleid kan verder worden versterkt en er kan worden voor gezorgd dat de vooropgestelde wet- en regelgeving handhaafbaar is in de praktijk. **Een evaluatie waar een meer structurele inbedding van de handhaafbaarheidstoetsing een toegevoegde waarde kan hebben wordt hiertoe opgezet¹⁰.**

⁵ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 3.

⁶ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 1.

⁷ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., verbeterpunt 2.

⁸ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 4.

⁹ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., aanbeveling 7.

¹⁰ Ontwerprapport 'Systeemaudit Handhaving milieuhygiëne', Audit Vlaanderen, 3 juni 2022., verbeterpunt 1.

Daarnaast blijft het ook in een toekomstscenario, waarin de opbouw van de gewestelijke handhavingsprioriteiten op strategisch niveau meer en meer geïntegreerd zal gebeuren en minder vanuit de individuele handhavingsprioriteiten, van belang dat **de handhavingsactoren voor het bepalen van de individuele handhavingsprioriteiten (verder) inzetten op risicoanalyse en op een doorvertaling van de doelstellingen van het omgevingsbeleid rekening houdend met verplichtingen, plannen en engagementen inzake handhaving op Vlaams niveau en vanuit het Europees niveau.** Voor sommige thema's of regelgevingen zijn de individuele handhavingsprioriteiten nu al bepaald op basis van een risicoanalyse op het niveau van het specifiek thema, van een specifieke regelgeving of van het eigen bevoegdheidspakket. Ook wordt nu al voor de individuele handhavingsprioriteiten in zekere mate aansluiting gezocht op de betrokken doelstellingen van het omgevingsbeleid.

Bijlage 3: De instrumenten van nalevingsbevordering

Nalevingsbevordering kan de vorm aannemen van voorlichting en vorming, technische bijstand, transparante communicatie, en nalevingsprikkels. De instrumenten binnen deze vier vormen zijn divers¹¹.

‘Voorlichting en vorming’ zet in op het proactief delen van informatie over beleid en regelgeving in zijn algemeenheid of over een bepaald thema op een wijze die doelgericht, betekenisvol en informatief is.

‘Technische bijstand’ focust op het uitleggen aan doelgroepen wat de bedoeling is van welbepaalde rechtsregels door te verduidelijken wat de vereisten zijn die gesteld worden aan welbepaalde doelgroepen, producten of activiteiten en door daarvoor dan zelf een aantal sjablonen, toolkits, checklists en zelf-evaluatie-instrumenten ter beschikking te stellen. Technische bijstand onderscheidt zich van voorlichting en vorming door zijn interactief, vaak real-time karakter en de toespitsing op één activiteit, product of doelgroep.

‘Transparante communicatie’ betekent het bekendmaken van handhavingsgegevens en -informatie door de overheid en van zelf-monitoringgegevens door het bedrijfsleven. Deze zeer concrete en zichtbare aanpak beoogt bedrijven en burgers te informeren over en te confronteren met hun eigen nalevingsgedrag of dat van anderen, zodat zij hieruit de nodige lessen kunnen trekken en hun eigen gedrag kunnen aanpassen. Handhavende instanties kunnen door transparant te communiceren over nalevingsgedrag doelbewust publieke steun opbouwen voor naleving. Het gebruik van handhavings- en nalevingsdata kan zo de basis zijn voor burgerbetrokkenheid. Via scoresystemen kunnen rechtsonderhorigen gerangschikt worden volgens hun nalevingsgedrag en deze score kan publiek gemaakt worden (praise & fame ofwel name & shame). Transparante communicatie kan eveneens ingezet worden om individueel een score over nalevingsgedrag op te maken zodat een inzicht verkregen wordt in de plaats van de score in de ranking van de doelgroep, zonder dat deze resultaten publiek worden gemaakt.

‘Nalevingsprikkels’ zijn gebaseerd op het gebruik van voordelen of nadelen om naleving uit te lokken. Een eerste type prikkel is de aanpassing van de inspectiefrequentie op basis van de naleving in het verleden of op basis van de vrijwillige toepassing van gecertificeerde milieumanagementsystemen. Hoe beter het naleefgedrag, hoe minder inspecties noodzakelijk zijn. Bedrijven die hun activiteiten onderwerpen aan een

¹¹ Studie ‘Integratie van Compliance Promotion in het milieuhandhavingsbeleid (en bij uitbreiding in het omgevingshandhavingsbeleid)

milieumanagementsysteem, dit correct uitvoeren en daarover rapporteren (naar de overheid en naar het publiek toe) kunnen onderworpen worden aan een lagere frequentie van inspectie. Daarnaast zijn er ook economische, fiscale en financiële stimulansen mogelijk. Voorbeelden zijn: steunverlening afhankelijk maken van het nalevingsgedrag, verschillende vormen van creatieve financiële regelingen en het toepassen van toezichtheffingen voor welbepaalde inspecties, in het bijzonder voor de bijkomende inspecties die nodig zijn om illegaal gedrag te beteugelen. Een derde soort prikkel is het aangaan van partnerschappen zoals private borging. Dit houdt praktisch in dat private partijen zelf stelselmatig de naleving controleren, overtredingen corrigeren en maatregelen nemen om herhaling van overtredingen te voorkomen. In dat geval kan de overheid op metaniveau toezicht gaan houden (metatoezicht). Ook partnerschappen tussen overheden onderling kunnen de naleving prikkelen zoals bij het opvolgen van cross-compliance maatregelen met andere overheidsinstanties. Een ander type prikkel is nudging. Dit is een gedragspsychologische motivatietechniek waarbij mensen subtiel worden gestimuleerd om zich op een gewenste wijze te gedragen.

Bijlage 4: Inzet rechterlijke herstelmaatregelen en bestuurlijke maatregelen inzake ruimtelijke ordening

Aard van de maatregel volgens de rangorde van herstel : = zelfde invulling voor bestuurlijke en rechterlijke herstelmaatregel, cfr. adviezen Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering (verder: HRH)				
Toets : concrete weerslag op de plaatselijke ordening, de gelijke behandeling van gelijkaardige feiten en de weerslag op de rechten van derde en belanghebbenden = zelfde invulling voor bestuurlijke en rechterlijke herstelmaatregel → artikel 6.3.7 §2, tweede lid VCRO – universeel karakter				
De adviezen en beslissingen van de hoge raad zijn te allen tijde gesteund op motieven die ontleend worden aan :				
1° het recht, met inbegrip van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur zoals die specifiek binnen de ruimtelijke ordening gelden;				
2° de weerslag van inbreuken op de rechten van derden en op de plaatselijke ordening, meer bepaald het niveau van de goede ruimtelijke ordening van naburige percelen dat zou worden behaald als zich geen schade ten gevolge van een stedenbouwkundig misdrijf of een stedenbouwkundige inbreuk zou hebben voorgedaan.				
Inbreuken	Misdrijven			
GEWEST	OPENBAAR MINISTERIE			
	COL 04/ 2019		Buiten COL 04/2019	
AFHANDELING GEWEST	AFHANDELING O.M.	mits AKKOORD O.M. met afhandeling herstel door gewest	AFHANDELING GEWEST	AFHANDELING GEWEST
BESTUURLIJK/RECHTERLIJK REA	RECHTERLIJK CORR. RB.	BESTUURLIJK		RECHTERLIJK REA
Bestuurlijke maatregel door gewest/Dagvaarding	Herstellvordering door gewest inleiden via O.M.	Bestuurlijke maatregel door gewest		Dagvaarding
Alle inbreuken behoudens wat is vermeld in Handhavingsbesluit RO → niet voor administratieve verplichtingen	COL 04/2019 Recente stedenbouwkundige handelingen + Voorkeur bij ernstige betwistingen inzake schendingen en vaststellingen zelf	Dossiers binnen COL 04/2019 mits akkoord O.M. + dossiers buiten COL Niet enkel meerwaarde en aanpassingswerken Ook complexe, zwaarwichtige dossiers (maar bij ernstige betwistingen inzake schendingen en vaststellingen zelf een voorkeur voor afhandeling via de rechtbanken) Niet meer wachten op doorsturen O.M. Herstellvorderingen die zijn ontstaan vanaf 1/3/2018 (= datum invoering bestuurlijke herstelmaatregelen in VCRO) (art. 7.7.7 VCRO) Niet meer mogelijk nà dagvaarding of verwijzing (art. 6.4.3 VCRO) of gezag van gewijsde		Voorkeur bij ernstige betwistingen inzake schendingen en vaststellingen zelf
	Adviespraktijk HRH (3 jaar/5 jaar) Recente Niet-recente, tijdig vastgestelde (geconsolideerd) Laattijdige vaststelling enkel te wijten aan verborgen en moeilijk te ontdekken karakter = kan nog recent zijn	Reguliere verjaringstermijnen voor bestuurlijke herstelmaatregelen, m.n. 10 jaar in ruimtelijk kwetsbaar gebied en open ruimte gebied en 5 jaar in de andere gebieden, vanaf de dag die volgt op de dag dat de procureur des Konings zijn beslissing houdende geen strafrechtelijke behandeling heeft meegedeeld, hetzij, bij gebrek aan een tijdige beslissing van de procureur des Konings, vanaf de dag nadat de termijn, waarover de procureur des Konings beschikt, is verlopen (artikel 6.4.3 §2, eerste en tweede lid VCRO). Voor de inbreuk inzake de instandhouding van de illegale gevolgen in ruimtelijk kwetsbare gebied neemt de verjaringstermijn van 10 jaar een aanvang de dag die volgt op de dag waarop de eerste strafbare handeling of omissie, al dan niet deel uitmakend van feiten die door eenheid van opzet zijn verbonden, is gesteld. (artikel 6.4.3 §2, derde lid VCRO).		Herstellvorderingen die zijn ontstaan vóór 1/3/2018 (= datum invoering bestuurlijke maatregelen) + Voorkeur bij niet-recente, niet-geconsolideerde al dan niet met voortschrijdend karakter

In de dossiers die volgens de criteria in de COL 04/2019 altijd strafrechtelijk worden afgehandeld¹², wordt in de regel eerst een rechterlijke herstelmaatregel overgemaakt aan het openbaar ministerie. Ernstige zaken worden strafrechtelijk aangepakt maar dit belet niet dat daarnaast een bestuurlijk spoor komt om kort op de bal te spelen. Er kan in overleg met het openbaar ministerie worden afgesproken om het doorsturen van het dossier

¹² De COL 04/2019 schrijft voor dat het moet gaan om recente stedenbouwkundige handelingen met een wezenlijke impact op de goede ruimtelijke

niet af te wachten om redenen die een sneller ingrijpen op vlak van schadeherstel verantwoorden. Bij ernstige risico's op onherstelbare schade aan de goede ruimtelijke ordening hoeft er niet meer gewacht te worden op de strafrechtelijke behandeling. De voordelen van een sneller bestuurlijk herstel kunnen op die manier optimaal ingezet worden met respect voor de strafrechtelijke afhandeling. Wanneer de schendingen en de vaststellingen zelf voorwerp zijn van een ernstige betwisting verdient een gerechtelijk traject de voorkeur. De bestuurlijke afhandeling van het herstel voor ruimtelijke ordening zal ook een groter aandeel krijgen doordat de *dossiers die volgens de criteria van de COL 04/2019 in principe niet strafrechtelijk afgehandeld worden* ab initio in aanmerking komen voor afhandeling door het gewest en het doorsturen van het openbaar ministerie per definitie niet dient afgewacht te worden¹³.

Bij het *bestuurlijke spoor* volgt men de *reguliere verjaringstermijnen* voor bestuurlijke herstelmaatregelen, m.n. 10 jaar in ruimtelijk kwetsbaar gebied en open ruimte gebied en 5 jaar in de andere gebieden, vanaf de dag die volgt op de dag dat de procureur des Konings zijn beslissing houdende geen strafrechtelijke behandeling heeft meegedeeld, hetzij, bij gebrek aan een tijdige beslissing van de procureur des Konings, vanaf de dag nadat de termijn, waarover de procureur des Konings beschikt, is verlopen (artikel 6.4.3 §2, eerste en tweede lid VCRO). Bij de instandhouding van de illegale gevolgen in ruimtelijk kwetsbare gebied, hetwelk een inbreuk uitmaakt, neemt de verjaringstermijn van 10 jaar een aanvang de dag die volgt op de dag waarop de eerste strafbare handeling of omissie, al dan niet deel uitmakend van feiten die door eenheid van opzet zijn verbonden, is gesteld. (artikel 6.4.3 §2, derde lid VCRO).

Voor het *herstel via het gerechtelijk spoor* blijft de *adviespraktijk van de Hoge Raad* van toepassing (3 jaar in alle gebieden behoudens ruimtelijk kwetsbare gebieden en open ruimte gebieden en 5 jaar voor deze laatste gebieden daarbij een onderscheid makend tussen de recente overtredingen, geconsolideerde niet-recente overtredingen, wederrechtelijke toestanden met een voortschrijdend karakter en niet-geconsolideerde niet-recente overtredingen). Voor herstel bij niet-recente niet-geconsolideerde schendingen al dan niet met voortschrijdend karakter¹⁴ zal een gerechtelijk traject – strafrechtelijk of burgerlijk - met voorafgaand advies van de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering de voorkeur behouden en allicht ook de enige mogelijkheid zijn, nu de bestuurlijke herstelmaatregelen van toepassing zijn op feiten die zijn ontstaan na de inwerkingtreding van het Handhavingsdecreet Ruimtelijke Ordening op 1 maart 2018.

¹³ Daarbij dient wel artikel 6.4.3 §1 VCRO (gezag van gewijsde van de rechterlijke beslissingen en lopende gerechtelijke procedures) gerespecteerd te worden.

¹⁴ De niet-geconsolideerde niet-recente scheidingen volgens de geldende adviespraktijk van de Hoge Raad.

De toepassing zal periodiek worden geëvalueerd in samenspraak met de beleidsverantwoordelijken. De inzet van bestuurlijke maatregelen wordt verder geconcretiseerd en opgenomen in de operationele handhavingprocessen die de omgevingsinspectie opmaakt.

Voor het bepalen van de aard van de herstelmaatregel¹⁵ worden voor de rechtelijke en bestuurlijke herstelmaatregelen de criteria die zijn uitgewerkt door de Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering toegepast ten einde een uniforme toepassing van de rangorde van herstel te behouden. Het opleggen van bestuurlijke maatregelen wordt eveneens getoetst aan de concrete weerslag op de plaatselijke ordening, de gelijke behandeling van gelijkaardige feiten en de weerslag op de rechten van derde en belanghebbenden.

¹⁵ Conform de decretaal bepaalde rangorde van artikel 6.3.1, §1, eerste lid

Bijlage 5: Mogelijke indicatoren voor monitoring van de acties van het Omgevingshandhavingsprogramma

De beoordeling van de uitvoering van de acties in het omgevingshandhavingsprogramma gebeurt op kwalitatieve wijze aan de hand van de geformuleerde beoogde realisaties, deels aangevuld door enkele kwantitatieve indicatoren per actie.

1. **Kwalitatieve beoordeling:** per actie wordt de voortgang van de beoogde realisatie (zie kolom 2) kwalitatief beoordeeld op basis van onderstaande scoringsschaal van 0-3 op het moment van de periodieke rapportering. Daaraan wordt een collectieve zelfevaluatie-oefening gekoppeld dat zorgt voor bijkomende kwalitatieve verdieping

Score	Oordeel	Uitleg
0	Onbestaand / niet gestart	
1	Implementatie opgestart	Gerichte initiatieven / aanpassingen genomen voor uitvoering van de beoogde realisatie
2	Gevorderde implementatie	Initiatieven ter implementatie worden breder en gecoördineerd opgenomen, met gestructureerde terugkoppeling binnen de organisatie
3	Afgerond / ingebed	De realisatie is afgerond en/of ingebed in de werking. Mogelijke vervolgstappen zijn bepaald

Beoordelingsschaal

2. **Kwantitatieve beoordeling:** zie mogelijke indicatoren (kolom 3). De rapportage en het gebruik van de indicatoren volgen in principe de frequentie van de kwalitatieve beoordeling aangezien ze de opvolging van de acties ondersteunen. Wel worden een belangrijk deel van de indicatoren bij voorkeur per jaar gerapporteerd, om zo de voortgang over de jaren zichtbaar te maken.

Strategische doelstelling 1. Realiseer een goede omgeving voor huidige en toekomstige generaties		
Operationele doelstelling 1. Bepaal ook de handhavingsprioriteiten vanuit een gewestelijk perspectief. Stem de individuele handhavingsprioriteiten optimaal af ivf 7 gewestelijke handhavingsprioriteiten en voer deze geïntegreerd uit.		
Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
1	De handhavingsactoren zorgen voor een optimale afstemming van de individuele handhavingsprioriteiten in functie van de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal HH-actoren die de koppeling tussen al hun individuele handhavingsprioriteiten en de gewestelijke handhavingsprioriteiten (zichtbaar) gelegd hebben in hun individuele plannen - Aandeel van de individuele prioriteiten per HH-actor die zichtbaar gekoppeld zijn aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten (in hun individuele plannen)
2	De handhavingsactoren voeren de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten geïntegreerd uit. Waar nodig worden vaststellingsbevoegdheden verruimd en/of kennis uitgewisseld.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal acties/initiatieven voor kennisuitwisseling/-deling tussen HH-actoren ivf realisatie gewestelijke handhavingsprioriteiten per jaar (zie ook SD3, OD1);
3	Een plichtanalyse die een omvattend overzicht geeft van alle gewestelijke toezicht- en handhavingsbevoegdheden inzake omgeving met een heldere weergave van hiaten en overlappings wordt uitgebouwd op systeemniveau.	
Operationele doelstelling 2. Hanteer een prioriteitenkader gebaseerd op risicoanalyse en op een doorvertaling van de doelstellingen van het omgevingsbeleid. Werk aan een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau.		
4	De methodologie voor macro-risicoanalyse wordt verder op punt gezet, uitgebreid naar het volledige bevoegdheidspakket van de omgevingshandhaving en geïmplementeerd.	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal HH-actoren die een insteek voor de macro-risicoanalyse op meer geaggregeerd niveau heeft gegeven

		<p>sector vanuit de handhavingvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid;</p> <p>De entiteitsoverschrijdende coördinatie inzake het omgevingsbeleid en het omgevingshandhavingbeleid wordt in één hand gelegd, teneinde een geïntegreerde benadering voor prioriteitenstelling op gewestelijk niveau te bekomen, zowel over de thema's en sectoren heen, als qua aansluiting beleid en handhaving op elkaar gezet;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een evaluatie waar een meer structurele inbedding van de handhaafbaarheidstoetsing een toegevoegde waarde kan hebben, wordt opgezet; - De handhavingsactoren bepalen en concretiseren, waar het nog niet gebeurd is, de individuele handhavingsprioriteiten (verder) op basis van risicoanalyse. Alle regelgeving in het bevoegdheidspakket wordt hierbij aan risicoanalyse onderworpen; - De handhavingsactoren vertalen de doelstellingen van het Vlaams omgevingsbeleid naar individuele handhavingsprioriteiten, rekening houdend met verplichtingen, plannen en engagementen inzake handhaving op Vlaams niveau en vanuit het Europees niveau. - HH-actoren maken de doorvertaling van het Vlaams omgevingsbeleid / beleidsdoelstellingen naar hun eigen handhavingsprioriteiten zichtbaar in hun individuele plannen (of onderbouwing waarom niet relevant/mogelijk) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal HH-actoren die een risicoanalyse hebben uitgevoerd om de individuele handhavingsprioriteiten te concretiseren en prioriteren - Aantal HH-actoren die risicoanalyse hebben uitgevoerd voor alle regelgevingen binnen de scope van omgevingshandhaving (bevoegdheid)
Operationele doelstelling 3. Zet de verschillende handhavingsstrategieën verder in vanuit een visie van nalevingsborging. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer in op nalevingsbevordering. Zet meer strategisch in op nalevingsbevordering. Zet meteen in op herstel en bestraffing, waar dit passend is.			
Acties		Mogelijke indicatoren	
5	De handhavingsactoren zorgen voor een gebalanceerde inzet van nalevingsbevordering, nalevingstoezicht, en herstel en bestraffing voor elk van de eigen individuele handhavingsprioriteiten en voor de totaliteit ervan en, indien van toepassing, voor de gewestelijke handhavingsprioriteiten.	<ul style="list-style-type: none"> - De individuele plannen bevatten een expliciete onderbouwde afweging voor de gekozen (mix van) handhavingsstrategie(ën) voor elke individuele prioriteit 	<ul style="list-style-type: none"> - Het aantal / % individuele prioriteiten waar nalevingsbevordering als een van de strategieën werd gekozen en toepast - % van alle individuele prioriteiten waar nalevings-bevordering als de enige strategie werd gekozen

		<ul style="list-style-type: none"> - De HH-actoren passen de beschreven afweging en criteria toe in gebalanceerde inzet van instrumenten (zie actie 14 & 15) 	Indicatoren 14 & 15 <ul style="list-style-type: none"> - Aantal gestarte nalevingsbevorderingsinitiatieven <ul style="list-style-type: none"> o per gewestelijke prioriteit o per jaar - Aantal nieuwe ontwikkelde instrumenten van nalevingsbevordering (voor specifieke doelgroepen) per jaar
6	Nieuwe technieken van controles en instrumenten van nalevingsbevordering worden verder verkend, ontwikkeld en ingezet via projecten op maat voor specifieke nalevingsproblemen bij specifieke doelgroepen.	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren definiëren specifieke doelgroepen voor specifieke nalevingsproblemen - HH-actoren ontwikkelen of zetten nalevingsbevordering in voor deze problemen en groepen - Nieuwe technieken van controles en instrumenten van nalevingsbevordering worden verder verkend en ontwikkeld (algemeen of voor specifieke doelgroepen) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal ingezette/toegepaste nieuwe instrumenten voor nalevingsbevordering per jaar
7	De handhavingsactoren zetten meer strategisch in op nalevingstoezicht. De handhavingsactoren evalueren het reactief toezicht via controles ter plaatse en beperken het, waar mogelijk, tot de handhavingsprioriteiten, tot gegronde klachten en tot ernstige incidenten en accidenten. Waar nodig worden vaststellingsbevoegdheden verruimd.	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren evalueren en selecteren controles ikv nalevings-toezicht op basis van de criteria <ol style="list-style-type: none"> 1) handhavingsprioriteiten; 2) gegronde klachten 3) ernstige incidenten en accidenten - HH-actoren vermelden de invulling van de criteria in de individuele plannen - HH-actoren bouwen deze selectiecriteria in in hun dossiers-opvolgingssysteem ivf verdere dossieropvolging en monitoring 	<ul style="list-style-type: none"> - Verhouding controles reactief tov proactief/gepland nalevingstoezicht <ul style="list-style-type: none"> o per gewestelijke prioriteit o per jaar (te berekenen obv gegevens SD2)
8	De handhavingsactoren kiezen meteen voor de repressieve strategie van herstel en bestraffing, waar dit passend is.	HH-actoren passen deze actie toe door: <ul style="list-style-type: none"> - invulling te geven aan term 'passend' in hun individuele plan - dit criterium toepassen in hun dossiersopvolgingssysteem voor het verder proces naar inzet van de handhavingsinstrumenten 	<ul style="list-style-type: none"> - Verhouding inzet 'zachte instrumenten' ('raadgeving', 'aanmaning') tov 'repressieve instrumenten' ('herstel & bestraffing') <ul style="list-style-type: none"> o per gewestelijke prioriteit o per jaar (te berekenen obv gegevens SD2) - Aantal geactualiseerde verbalisatieafspraken per jaar

Strategische doelstelling 2. Voer handhaving doelgericht, efficiënt en resultaatgericht uit		
Operationele doelstelling 1. Maak operationele keuzes in functie van de realisatie van de gewestelijke handhavingsprioriteiten		
Acties	Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden	Mogelijke indicatoren
9	<p>De handhavingsactoren maken de inzet van mensen, middelen en instrumenten om de gewestelijke handhavingsprioriteiten te realiseren zichtbaar in hun plannen zodat een geconsolideerd beeld van de bestaande omgevingshandhavingscontext ontstaat en zij maken ook de opvolging van de gewestelijke handhavingsprioriteiten zichtbaar.</p>	<p>Inzet verschillende type instrumenten</p> <ul style="list-style-type: none"> o per gewestelijk prioriteit (+ voor individuele prioriteiten) o per doelgroep (bedrijven, landbouwers, burgers, lokale besturen...) o per jaar
10	<p>De handhavingsactoren voorzien in een kordate en gepaste reactie op verschillende handhavingsituaties en zorgen voor een uniform optreden binnen hun bevoegdheden door de inzet van de instrumenten transparant in hun operationele plannen op te nemen. Zij stellen hierbij criteria vast voor de onmiddellijke inzet van de dwingende instrumenten, zeker voor wat betreft de gewestelijke handhavingsprioriteiten. Het niet respecteren van de zelfcontrole of het aanleveren van informatie die niet spoort met de werkelijkheid wordt als een zware fout op de milieuzorgplicht gezien en een niet-constructieve opstelling van bedrijven op het vlak van remediering van milieuproblemen geeft aanleiding tot een meer repressieve aanpak. De handhavingsactoren waken erover dat dit in gelijkaardige situaties op een gelijkaardige wijze gebeurt.</p>	<p>Op te volgen/registreren op dossierniveau:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aantal reactieve controles obv meldingen en klachten - Aantal proactief/gepland gecontroleerde bedrijven, installaties, percelen - Aantal raadgevingen & aanmaningen - Aantal PV's - Aantal opgelegde herstelmaatregelen - Aantal gestarte initiatieven - nalevingsbevordering - Aantal bereikte (begeleide, geadviseerde, geïnformeerde) leden van de doelgroep
	<p>Operationale doelstelling 2. Gebruik het juiste instrument op de juiste plaats</p> <ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren tekenen hun handhavingsproces/afwegingskader voor de inzet van handhavingsinstrumenten uit in hun individuele plannen - HH-actoren koppelen hun proces en instrumenten aan criteria inzake de onmiddellijke opmaak van een proces-verbaal zonder voorafgaande aanmaning - HH-actoren passen dit systeem, kader, criteria etc in hun uitgetekend handhavingsproces toe in de praktijk - HH-actoren verankeren de criteria in hun dossieropvolgingsstelsel ivm dossierbehandeling en monitoring - Stijging inzet repressieve instrumenten tgv niet respecteren zelfcontrole en niet-constructieve houding ivm remediering milieuproblemen 	<p>Voor alles onderscheid naar toepassing:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voor alle bevoegdheden en handhavingsprioriteiten (maximale invulling) - voor de gewestelijke handhavingsprioriteiten (minimale invulling)

Operationele doelstelling 3. Speel kort op de bal			
11	De handhavingsactoren nemen in hun operationele plannen een logisch en redelijk processchema op waarin verloop en inzet van (opeenvolgende) instrumenten aan elkaar gekoppeld zijn (opeenvolgende) instrumenten aan elkaar gekoppeld zijn (traject) en waaraan de individuele dossiers kunnen afgetoetst worden. Zij investeren in hun opvolgingssystemen en houden deze up-to-date, zodat de processen zichtbaar zijn wat de achtereenvolgende stappen betreft en zij stemmen daarbij af met het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform. Zij voorzien werk- en controlemethodieken om een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling te verzekeren. De gebruikelijke doorlooptijden worden hierbij als parameter gehanteerd.	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren nemen in hun plannen een processchema/flow/kader op waarin verloop en inzet van (opeenvolgende) instrumenten aan elkaar gekoppeld zijn - HH-actoren passen hun opvolgingssystemen aan ivf dit uitgetekend processchema - HH-actoren houden hun opvolgingssysteem up-to-date - HH-actoren hebben een werk- en controlemethodiek om een neutrale, onafhankelijke en tijdige afhandeling te verzekeren 	<ul style="list-style-type: none"> - Doorlooptijd dossiers (van opening tot sluiting of overdracht aan derde partij)
Operationele doelstelling 4. Zet in op de bestuurlijke instrumenten voor toezicht; bestuurlijke maatregelen, bestuurlijke beboeting			
12	De handhavingsactoren en de beleidsvoorbereiders maken verdere afspraken met de strafrechtelijke handhavingsactoren over het vervolgingsbeleid en over de zaken die het meest efficiënt met bestuurlijke beboeting kunnen afgehandeld worden of met een vereenvoudigd proces-verbaal.	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren maken afspraken met parket en gewestelijke beboetingsinstantie over de mogelijkheid m.b.t. categorieën van schendingen die bij voorrang via bestuurlijk beboetingspoor of via vereenvoudigd PV worden afgehandeld - HH-actoren onderzoeken in overleg met de federale overheid de mogelijkheid van groepsverordeningen bij ernstige milieuvervuiling 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal 'bestuurlijke maatregelen', 'bestuurlijke dwangsommen/boetes', 'bestuursdwang' 'PV inzake de niet-uitvoering van een bestuurlijke maatregel' (per jaar)
13	De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de concrete boetes op korte termijn en zet nog meer in op het ontnemen van vermogensvoordelen.	<ul style="list-style-type: none"> - De beboetingsentiteit actualiseert de hoogte van de boetes (op korte termijn) - De beboetingsentiteit onderzoekt mogelijke differentiatie in de decretale boetevorken door een verschillende ondergrens van boetes voor verschillende categorieën van schendingen om tot een performanter systeem te komen 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal dossiers waarin een voordeelontneming wordt toegepast (per jaar)
14	De beboetingsentiteit voert een transparant en consequent bestuurlijk beboetingsbeleid en werkt de beslissingspraktijk voor schendingen inzake ruimtelijke ordening verder uit zoals bij milieu zodat op basis hiervan ook een openbaar afwegingskader kenbaar wordt gemaakt.	<ul style="list-style-type: none"> - De beboetingsentiteit maakt openbaar afwegingskader op voor berekening geldboete en transactie voor schendingen RO 	
15	De criteria voor de inzet van de bestuurlijke hersteelmaatregelen voor ruimtelijke ordening zijn verruimd zodat bestuurlijke handhaving van de goede ruimtelijke ordening versterkt wordt. De toepassing ervan wordt periodiek geëvalueerd.	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie van de toepassing van de criteria die in het OHHP zijn opgenomen, is uitgevoerd 	

Operationele doelstelling 5. Introduceer nieuwe technologische innovaties bij toezicht en opsporing			
16	<p>De geldende regelgeving wordt aangepast zodat de handhavingsactoren innovatieve technieken optimaal kunnen inzetten en zodat zij de innovatieve technieken bij toezicht en opsporing ook op andere vlakken kunnen inzetten dan nu al mogelijk is, met respect voor de grenzen van bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de gegevens</p> <p>Tevens wordt onderzocht hoe technologie de handhavingsprocessen verder kan ondersteunen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpassingen in de regelgeving m.o.o. vereenvoudiging en opheffen belemmeringen voor gebruik remote sensing en satellietbeelden worden doorgevoerd - HH-actoren onderzoeken de toepassing van andere technologie voor het optimaal uitvoeren van inspecties (via datacollectie, databeheer en data-analyse, document automation, document management en artificiële intelligentie) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal controles waarbij drones met remote sensing en satellietbeelden worden ingezet per HH-actor, per jaar - Aantal onderzoeks/verkenningsoverheidsactoren per jaar - Aantal geïmplementeerd innovatieve technieken door HH-actoren per jaar
Strategische doelstelling 3. Versterken van samenwerking en inzetten op transparantie			
Operationele doelstelling 1. Versterk een integrerende samenwerking tussen de verschillende gewestelijke instanties			
Acties			
17	<p>In samenspraak met de betrokken inspectiediensten wordt een transitietraject opgestart, waarbij een maximale integratie van de inspectiediensten en handhavers inzake omgevingsregelgeving binnen het beleidsdomein Omgeving van het departement Omgeving, het Agentschap Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de Vlaamse Milieumaatschappij en de OVAM wordt beoogd.</p>	<p>Beoogde realisaties – criteria/voorwaarden</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realisatie van een interdepartementale samenwerking rond handhavingsbeleid i.f.v. de coördinatie van het omgevingshandhavingsbeleid en de uitvoering van het OHHP - HH-actoren nemen deel aan gezamenlijk overlegorganen binnen het beleidsdomein omgeving: werkgroep en stuurgroep OHH <p>Een transitietraject wordt gestart dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hiaten voor een geïntegreerde aanpak in kaart brengt - een gefaseerde plan van aanpak uitwerkt met verschillende stroomlijningsinitiatieven - inzet op versterking van geïntegreerde aanpak op het terrein - inzet op nieuwe samenwerkingsvormen en gezamenlijke kennis- en informatiedeling - ondersteuning vanuit veranderingsmanagement 	<p>Mogelijke indicatoren</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aantal acties/initiatieven voor kennisuitwisseling/-deling tussen HH-actoren ivm realisatie gewestelijke handhavings-prioriteiten per jaar (zie ook SD1, OD1) - Gefaseerd plan van aanpak met verschillende stroomlijningsinitiatieven
Operationele doelstelling 2. Zet in op samenwerking met alle betrokken actoren			
18	<p>Het Vlaams Forum Omgevingshandhaving vormt de brug tussen het gewest en handhavingsactoren die een rol hebben in de realisatie van het Vlaamse omgevingshandhavingsbeleid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het Forum Omgevingshandhaving komt regelmatig samen - HH-actoren nemen actief deel aan het Forum Omgevingshandhaving 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal keer dat het forum samenkomt per jaar - Aantal HH-actoren dat minstens éénmaal per jaar deelneemt

19	De handhavingsactoren dragen bij aan een optimale werking van een geïntegreerde beleidscyclus en zorgen voor een goede doorstroming van relevante kennis en informatie rond een specifieke regio of sector vanuit de handhavingsvaststellingen naar vergunningverlenende overheden en naar het omgevingsbeleid, evenals rond handhaafbaarheid van regelgeving.	<ul style="list-style-type: none"> - Ex ante evaluatie bij opmaak omgevingsregelgeving en vaststelling van verordenende elementen in planningsbeslissingen i.f.v. handhaving die navolgend vereist zal zijn - Wisselwerking tussen vergunningverlening en handhaving 	
Operationele doelstelling 3. Hanteer een heldere visie op interbestuurlijke samenwerking tussen gewest en gemeente			
20	Decretale aanpassingen worden doorgevoerd zodat inkomsten uit herstel terugvloeiën naar het betrokken lokaal bestuur, ter ondersteuning van de lokale handhaving. Een gedeelte van de inkomsten uit bestuurlijke beboeting zal aan maatregelen ter ondersteuning van een sterkere lokale handhaving worden besteed.	<ul style="list-style-type: none"> - decretale aanpassingen ivf terugvloei van inkomsten uit herstel naar lokaal niveau worden doorgevoerd - flankerende maatregelen of subsidiëring voor versterking van lokale handhaving gefinancierd met inkomsten uit beboeting 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal gestarte gezamenlijke (pilot)projecten voor lokale handhaving van gewestelijke prioriteiten, gefaciliteerd door gewestelijke HH-actoren per jaar - Aantal deelnemende gemeentes/besturen
21	Intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten worden gefaciliteerd.	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren werken een visie uit over hun relatie en samenwerking met lokale HH-actoren (en nemen deze op in hun individuele plannen) - HH-actoren faciliteren actief intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan gewestelijke prioriteiten 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal aangeboden opleidingen en deelnemers (per jaar) - Aantal jaarlijkse bezoekers
22	De expertise in de Vlaamse overheid en praktische tools rond handhaving worden ter beschikking gesteld aan de lokale overheden vanuit één aanspreekpunt en via één portaal en d.m.v. opleidingen	<ul style="list-style-type: none"> - De Vlaamse overheid rolt gestructureerde ondersteuning aan gemeentelijke overheden uit (portaal & opleidingen) - De Vlaamse overheid stelt een portaal met informatie en tools op punt 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal door gewestelijke HH-actoren gestarte / gefaciliteerde functionerende decentrale netwerken - Aantal deelnemers aan de netwerken
23	Via gedecentraliseerde netwerken kan de samenwerking tussen alle handhavingsactoren op het terrein verder versterkt worden	<ul style="list-style-type: none"> - HH-actoren faciliteren actief de opstart en functioneren van decentrale netwerken voor samenwerking tussen alle HH-actoren 	<ul style="list-style-type: none"> - Aantal door gewestelijke HH-actoren gestarte / gefaciliteerde functionerende decentrale netwerken - Aantal deelnemers aan de netwerken

Operationele Doelstelling 4. Ontwikkel een gericht communicatiebeleid over handhaving		
24	De basis wordt gelegd voor een gezamenlijk klachtenbeheersysteem dat fungeert als één efficiënt eerste lijns contact voor registratie en behandeling van klachten	<ul style="list-style-type: none"> - Medewerking aan de uitbouw van het Handhavingplatform zoals voorzien in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving
25	Er wordt werk gemaakt van één duidelijke, up-to-date portaal site voor verschillende doelgroepen (burger, bedrijf, handhavingsactor,...) dat als doorkliktool fungeert naar informatie m.b.t. regelgeving, nalevingstools, praktische leidraden,... dat eveneens fungeert als het centrale communicatiekanaal voor gewestelijk handhavingsbeleid, gevoerde campagnes, cijfers mbt handhavings-uitvoering, ...	<ul style="list-style-type: none"> - Op punt stellen portaal site <ul style="list-style-type: none"> o met bundeling van informatie voor de verschillende doelgroepen o als communicatiekanaal over omgevingshandhaving in Vlaanderen
26	Door een benchmarktool en het publiceren van cijfers m.b.t. lokale handhavingsuitvoering zullen zowel de lokale besturen als het brede publiek geïnformeerd worden over de geleverde inspanningen op lokaal niveau op vlak van handhaving.	<ul style="list-style-type: none"> - Opstart en voortgang ontwikkeling benchmarktool
Strategische doelstelling 4. Monitoring en digitalisering van de omgevingshandhaving		
Operationele doelstelling 1. Evaluer en rapporteer over het beleid door monitoring		
Acties		Mogelijke indicatoren
27	Opzetten van dataverzameling die monitoring toelaat van indicatoren die informatie aanleveren over de realisatie van de acties in het omgevingshandhavingprogramma en over de realisaties en het effect van de acties i.k.v. de zeven gewestelijke handhavingsprioriteiten i.f.v. beleidsvaluatie en voor rapportering en communicatie over het handhavingsbeleid en -uitvoering.	<ul style="list-style-type: none"> - De indicatorenset is opgemaakt ifv de geformuleerde doelstellingen - HH-actoren registreren en leveren de nodige data aan - De indicatorenset en beschikbare data worden gebruikt voor kwaliteitsvolle rapportering als input voor beleidsontwikkeling
Operationele doelstelling 2. Zet in op digitalisering van handhaving		
28	Verdere digitalisering gebeurt in functie van monitoring van en rapportering over het beleid	<ul style="list-style-type: none"> - De data voor de indicatoren zijn digitaal beschikbaar op een toegankelijke bron <p style="text-align: right;">- aantal / % indicatoren digitaal beschikbaar</p>

29	<p>Het Vlaams Digitaal Handhavingsplatform wordt mee uitgebouwd tot het systeem waarin data, nodig voor digitale opvolging van klachten en handhavingsdossiers, worden verzameld. Het maakt digitale informatie-uitwisseling tussen de handhavingsinstanties i.k.v. handhavingsuitvoering mogelijk en bevat een automatische aanmaak van documenten. Het maakt de proces-flow van het handhavingstraject zichtbaar voor de handhavers (en mogelijk deels voor de burger) en wordt gekoppeld aan het omgevingsloket voor vergunningen. Het wordt een bron van informatie voor gerichte en consistente inspecties en handhaving evenals voor monitoring en rapportering.</p>	
	<ul style="list-style-type: none">- Medewerking aan de uitbouw van het Handhavingsplatform zoals voorzien in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving	

Bijlage 6: Mogelijke indicatoren voor monitoring van de gewestelijke prioriteiten van het Omgevingshandhavingprogramma

Actiegerichte indicatoren	
inzet op niveau gewestelijke prioriteit (GWP) - van mensen en middelen - van instrumenten per doelgroep – per jaar	
GWP1-7	<ul style="list-style-type: none"> • aantal VTE • aantal reactieve controles naar aanleiding van meldingen en klachten • aantal proactieve/geplande controles • aantal proactief/geplande gecontroleerden (bedrijven, installaties, percelen...) • aantal raadgevingen • aantal aanmaningen • aantal PV's • aantal opgelegde herstelmaatregelen • aantal gestarte initiatieven nalevingsbevordering • aantal bereikte (begeleide, geadviseerde, geïnformeerde) leden van de doelgroep
Mogelijke effectgerichte indicatoren – effect op de omgeving	
GWP1	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid illegaal gescheurd grasland die via handhavingsacties is hersteld (ha/m²) • hoeveelheid illegaal beschadigde / vernietigde natuur (vegetatiewijziging, ontbossing, ...) die via handhavingsacties is hersteld (ha/m²) • hoeveelheid illegale acties illegale stroperij (wild/vissen) en/of vergiftiging roofvogels die via handhavingsacties is stopgezet of vastgesteld • hoeveelheid in beslaggenomen illegaal (voor verkoop) gehouden vogels die via handhavingsacties is teruggebracht (aantal 'geredde' vogels) • hoeveelheid geredde vogels t.o.v. het aantal overtreders • hoeveelheid illegaal bemeste oppervlakte (m³) die via handhavingsacties is teruggebracht
GWP2	<ul style="list-style-type: none"> • (ongoorloofde) hoeveelheid F-gassen in de lucht (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) dat in de PV's wordt geregistreerd en door de controle teruggebracht wordt naar minstens de norm • hoeveelheid CO₂-emissie (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald.

GWP3	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv kg) die via handhavingsacties uit de lucht werd gehaald • hoeveelheid stikstof (uitgedrukt in een relevante eenheid bv kg) die via handhavingsacties uit het water werd gehaald
GWP4	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid (illegaal) grondwaterwinning en -gebruik (in liters) die via handhavingsacties is teruggebracht
GWP5	<ul style="list-style-type: none"> • aantal kg minder afval door hergebruik (+ soort) • aantal kg afval waarbij inbreuken op behandeling zijn vastgesteld /rechtgezet (naar soort, naar fase: inzameling, sortering, transport, verwerking) • aantal kg afval opgeruimd, met bijgevolg minder impact op bodem en leefmilieu
GWP6	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid emissies (uitgedrukt in een relevante eenheid bv kg) van verschillende pollutanten naar lucht en water (boven de toegestane normen) die via handhavingsacties is teruggebracht • vermogensvoordeel bij niet-toepassing van BBT verwerkingsinstallaties RIE-bedrijven • reductie van risico's door meer gebruik van gevaarlijke stoffen binnen de regels en normen <ol style="list-style-type: none"> a) hoeveelheid emissies die correct worden gerapporteerd in verplichte zelfcontroles door handhavingsacties b) bijkomend volume gebruik chemische stoffen volgens de REACH-verordening door handhavingsacties c) bij grondverzet: het volume grond (kg) dat bijkomend gereguleerd getransporteerd wordt na handhaving
GWP7	<ul style="list-style-type: none"> • hoeveelheid hersteld oneigenlijk ruimtebeslag (percelen) via handhavingsacties: zonevreemde ontwikkelingen, bebouwing/verharding, niet nageleefde vergunning,...

Mogelijke effectgerichte indicatoren – effect op het gedrag	
Proactief systematisch toezicht op (steekproef van) bekende/vaste te controleren doelgroep	
GWP	<ul style="list-style-type: none"> • nalevingsgraad • <i>(aantal nalevers / totaal aantal gecontroleerden)</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>(aantal vastgestelde overtredingen / aantal controles binnen de vaste doelgroep)</i> • <i>(aantal overtreders / aantal controles binnen de vaste doelgroep)</i>

Proactief toezicht op bepaalde regelgeving op vooraf niet vastgelegde groep	
GWP1-7	<ul style="list-style-type: none"> • overtredersgraad • <i>(aantal overtreders / aantal controles)</i>
Gebiedsgerichte controles in bepaald gebied of langs waterloop, waarbij de doelgroep en de te handhaven regel/voorschrift/norm niet op voorhand vastligt	
GWP1-7	<ul style="list-style-type: none"> • overtredingsgraad • <i>(aantal vastgestelde overtredingen / gecontroleerde hectare of perceel)</i>
Reactieve controle naar aanleiding van concrete klachten/meldingen of op vraag van derde partij	
GWP1-7	<ul style="list-style-type: none"> • klachtengraad • <i>(aantal geregistreerde klachten per doelgroep / totaliteit van de doelgroep)</i>

Bijlage 7 : Bundeling van de individuele handhavingsprioriteiten van de handhavingsinstanties

De individuele handhavingsprioriteiten van de lokale, gewestelijke en federale handhavingsactoren werden in kaart gebracht. Ze dienden als inspiratie voor het programma en kregen daarin doorwerking, indien relevant. Deze bottom-up benadering voor het eerste omgevingshandhavingsprogramma, moet evolueren naar een deductieve uitwerking van de doelstellingen en -prioriteiten van het programma in de individuele plannen van de handhavingsinstanties.

De bundeling van de individuele prioriteiten van de handhavingsinstanties is te vinden op <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/inspectie-en-handhaving/handhavingsbeleid>. Het geeft de situatie *as is* weer vóór de inwerkingtreding van het programma en vormt het referentiepunt voor evaluatie van de doorwerking van het programma.

Bijlage 8: Aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen

De laatste jaren breidde de bevoegdheid van de gemeentes uit, niet enkel op vlak van vergunningverlening maar ook op vlak van toezicht en handhaving, inclusief het opleggen van dwangsommen. Het lokale niveau heeft die bevoegdheden gekregen omdat zij het dichtst bij de bevolking staat en het meest vertrouwd is met het 'terrein'.

Zoals vooropgesteld in strategische doelstelling 3, OD3 wil Vlaanderen de komende jaren de gemeentes daadwerkelijk meer structureel ondersteunen door:

- inkomsten uit herstel toe te wijzen aan het betrokken lokaal bestuur die het volledige handhavingsproces heeft uitgevoerd;
- het faciliteren van intergemeentelijke of regionale samenwerkingen die bijdragen aan de gewestelijke handhavingsprioriteiten, d.m.v. projectondersteuning, coaching en kennisdeling;
- zich als één aanspreekpunt voor lokale besturen te organiseren van waaruit een efficiënte informatiedoorstroming en kennisuitwisseling gebeurt naar de lokale actoren op terrein door de uitbouw van één portaalsite;
- op een permanente gestructureerde manier opleidingen aan te bieden en gedecentraliseerde netwerken uit te bouwen met alle handhavingspartners;
- realisatie van een digitaal loket voor klachten- en dossieropvolging, kennis- en informatiedeling, van handhavingsuitvoering;
- het ontwikkelen van een benchmarktool dat mogelijkheid geeft om de lokale handhavingsactiviteiten te benchmarken met andere gemeenten en het Vlaamse gemiddelde

Deze acties moeten voor lokale besturen meer mogelijkheden creëren om hun handhavingsbeleid uit te bouwen. Uit een bevraging van gemeentes¹⁶ kwamen een aantal knelpunten naar voor m.b.t. het lokale handhavingsbeleid, die aanleiding geven tot de volgende aanbevelingen om tot een efficiënte en effectieve lokale handhaving te komen:

1. Werk volgens een formeel goedgekeurd omgevingshandhavingsbeleid met prioriteiten die gemonitord worden

Door een eigen lokaal handhavingsbeleid waarin de prioriteiten worden vastgelegd, te ontwikkelen en te laten goedkeuren door de gemeenteraad, ontstaat er een duidelijk kader voor handhavingsuitvoering door de gemeentelijke ambtenaar en transparantie naar de burger, die zo weet wat wel en wat niet van de gemeente kan verwacht worden op het vlak van omgevingshandhaving. Die prioriteiten geven aan welke afgeleverde vergunningen bij voorrang moeten worden gecontroleerd en welke onvergunde handelingen bij voorrang opgespoord. Ze vormen ook de leidraad voor het behandelen van klachten en meldingen. Het

¹⁶ De studie KUL 'bundeling individuele prioriteiten handhavingsinstanties'

is bovendien aangewezen i.f.v. het opleggen van een bestuurlijke boete. De monitoring van de realisatie van de beleidsdoelstellingen en de uitvoering van handhaving in functie van de prioriteiten zorgt er enerzijds voor dat er mogelijkheid is om de werking bij te sturen indien blijkt dat de beleidsdoelen onvoldoende worden behaald, en anderzijds dat aan de vraag tot ter beschikking stellen van de jaarlijkse cijfers m.b.t. omgevingshandhaving kan worden voldaan.

2. Stel prioriteiten op basis van risicoanalyse

Door risicoanalyse toe te passen, wordt prioriteit gegeven aan handhaving van de grootste risico's, inbreuken met de grootste impact op de kwaliteit van de leefomgeving en natuur. Als de gemeente bovendien kan inschatten wie de doelgroepen zijn waar het risico zich het meest zou kunnen voordoen, kunnen handhavingsacties alvast daarop worden toegespitst. Gemeentes kunnen zich hiervoor laten inspireren door bestaande risico analyses op gewestelijk niveau.

3. Stap mee in de gewestelijke handhavingsprioriteiten

Handhaving is niet enkel het sluitstuk van het lokale vergunningenbeleid maar ook van andere lokale beleidsdoelstellingen zoals het voeren van een klimaatvriendelijk beleid met acties gericht op CO₂-reductie en klimaatadaptatie (vb. opmaak hemelwaterplan), streven naar meer biodiversiteit, afvalpreventie, kernversterking en beschermen open ruimte,... Door prioriteiten in functie van deze beleidsdoelen te verwerken in een lokaal handhavingsprogramma en handhavingsacties hierop te richten, draagt handhaving actief bij aan de realisatie van de lokale langetermijnvisie. Deze aanpak kan bovendien draagvlak voor handhaving creëren, zowel bij lokale bestuurders als burgers.

Dergelijke beleidsdoelen sluiten bovendien vaak aan op de gewestelijke handhavingsprioriteiten. Intergemeentelijke of regionale samenwerkingen rond deze gewestelijke prioriteiten zullen in de komende jaren gefaciliteerd worden vanuit het gewest, omdat deze prioriteiten in zekere zin het algemene belang behartigen. Uit de gemeentelijke bevraging¹⁷ blijkt dat er nu al handhavingsinitiatieven zijn bij gemeentes die aansluiten bij deze gewestelijke handhavingsprioriteiten, bv. controle koelinstallaties (prioriteit 'broeikasgassen'), controle bronbemalingen (prioriteit 'droogte'), asbest (prioriteit 'afvalstromen'), naleving vergunningsvoorwaarden m.b.t. de aanleg van een groenbuffer (prioriteit 'biodiversiteit'),....

¹⁷ De studie KUL 'bundeling individuele prioriteiten handhavingsinstanties'.

4. Vertaal de prioriteiten van het lokale omgevingshandhavingsbeleid naar de dagelijkse werking

Eens de prioriteiten zijn vastgelegd, bieden ze een kader voor een gepaste reactie op klachten en meldingen. Klachten of meldingen die niet aansluiten bij de vooropgestelde prioriteiten, kunnen alsnog onderzocht worden op een later tijdstip, of via een andere weg worden opgevolgd (vb. stappenplan voor de burger zelf, doorverwijzing van de klacht of melding naar burenbemiddeling, GAS-vaststeller,...).

De vooropgestelde prioriteiten bieden eveneens een kader voor het prioriteren van (proactieve) controles in functie van het opvolgen van de naleving van vergunningen, naleving van bijzondere en sectorale voorwaarden, illegale handelingen, onvergunde inrichtingen,...

5. Verdeel de taken – niet alle aspecten van handhaving moeten door de toezichthouder of vaststeller gebeuren

Handhaving is meer dan terreincontroles, aanmaningen geven en PV's opmaken. Handhaving is ook klachtenbehandeling, administratie (vb. registratie, digitaliseren en archiveren van dossierstukken,...), sensibilisatie en compliance promotion, communicatie over het handhavingsbeleid,... Door formeel vast te leggen hoeveel tijd (VTE) van de aangestelde toezichthouder en vaststeller naar de handhavingsprioriteiten moet gaan, en dit regelmatig te evalueren, kan er organisatorisch worden bijgestuurd indien blijkt dat te weinig van de VTE capaciteit op de prioriteiten wordt ingezet, door een aantal van deze taken te laten opnemen door een andere medewerker of dienst.

Ook is het belangrijk om de inzet van lokale handhavingsambtenaren bij lokale overlastsituaties (vb. geurhinder horeca, geluidshinder van airco, zwerfvuil en sluikestort, overhangende takken van bomen,...) terug te dringen, en ervoor te zorgen dat voor dergelijke situaties in de eerste plaats – waar mogelijk – een oplossing gezocht wordt via burenbemiddeling. Door bovendien lokale overlastsituaties (geur- of lichthinder, zwerfvuil,...) op te nemen in het politiereglement, kan er indien nodig een vaststelling gebeuren voor een GAS-boete. Deze aanpak biedt het voordeel dat (1) de lokale handhavingsambtenaren RO en milieu zich kunnen toespitsen op overtredingen met meer risico's voor, en impact op de omgeving, en (2) dit vaak de snelste manier is om dergelijke overlast op te lossen of te beboeten. Een PV opgesteld in het kader van gewestelijke regelgeving moet eerst nog naar het parket en pas als die beslist van over te gaan tot sepot, kan er een boete worden opgelegd.

6. Netwerk met andere gemeentes en handhavingsactoren

De lokale besturen kijken in de eerste plaats naar het gewest en eventueel de provincie voor bijkomende ondersteuning, opleidingen, extra middelen (personeel, budget,...). Door actief te netwerken als lokale handhavingsambtenaar met gewestelijke actoren en met andere lokale

handhavingsambtenaren, ontstaan er echter ook vaak nauwe samenwerkingen met een win-win situatie op vlak van kennisdeling en praktische ondersteuning.

Ook schaalvergroting door intergemeentelijke of regionale samenwerkingsverbanden biedt een oplossing. Voordelen van een dergelijke schaalvergroting zijn o.a. dat individuele gemeentes ontzorgd worden, dat er een meer uniforme aanpak van handhaving kan ontstaan binnen eenzelfde regio, en dat kosten (vb. aankoop meetapparatuur, raamcontracten labo's,...) worden gedeeld en efficiënt ingezet. Men zou zelfs nog verder kunnen gaan en lokale handhavingsambtenaren binnen een regio zich laten specialiseren in elk een ander thema (geluid, afval, grondverzet,...), zodat ze mekaar - elk binnen hun expertise- kunnen ondersteunen tijdens controles.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2022 tot vaststelling van het omgevingshandhavingsprogramma, vermeld in artikel 16.2.2 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en artikel 6.13 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

Brussel, 16 december 2022

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhail DEMIR